

شوره‌شا سهره‌خو بوونا ویلایه‌تین ئیکگرتی یین ئەمریکا (۱۷۶۳- ۱۷۸۳ز)

م.ه محمد شهاب طه	م. ه نهاد عیسی حمو
زانکویا ئاکری بو زانستین کرداری	زانکویا ئاکری بو زانستین کرداری
کولێژا په‌روه‌رده	کولێژا په‌روه‌رده
پشکا میژوو	پشکا میژوو

Email:nihad.issa@auas.edu.krd

Email:mohamad.shahab@auas.edu.krd

الثورة الاستقلال الولايات المتحدة الامريكية 1763_1783

ا.م محمد شهاب طه	ا.م نهاد عیسی حمو
جامعة ئاکری للعلوم التطبيقية	جامعة ئاکری للعلوم التطبيقية
كلية التربية	كلية التربية
قسم التاريخ	قسم التاريخ

Email:nihad.issa@auas.edu.krd

Email:mohamad.shahab@auas.edu.krd

The American Revolutionary War (1763_ 1783)

Asst Lect. Muhammed Shahab Taha
Universtity of Akre for Applied Sciences
College of Education
Department of History
Email:mohamad.shahab@auas.edu.krd

Asst Lect.Nihad IssHamo
Universtity of Akre forApplied Sciences
College of Education
Department of History
Email:nihad.issa@auas.edu.krd

په‌یفین سهره‌کی : سهره‌خوبوون، شوره‌ش، ویلایه‌تین ئیکگرتی یین ئەمریکا، به‌ریتانیا.

پوخته

دهمى هندهك ئهردین نوی هاتینه دیتن ژلاي وهلاتین ئه وروپفه، ژ وان ئهردانویلايه تین ئیکگرتی یین ئه مریکا بوو، و ریقه برنا ئه مریکا دبن دهسه لاتا بهریتانیا دا بوو و ژبه ر هندی خه لکی ئه مریکا هزر دهنیدا کر کو ئه و خو خلاص بکه ن ژ بن دهسه لاتا بهریتانیا وکه سین شوره شگیر ئه مریکا رابوون دژی دهسه لاتا بهریتانیا، و ههروه ها ئه و خه لکی دژی زولم و سته م وهلاتین ئه وروپی ره فی ئه ویش چونه بهرئ شوره شگیرین ئه مریکا دژی بهریتانیا و شوره شا ئه مریکا کارتیکن ل جیهانی و ئه وروپا کرو تایبه ت شوره شا فره نسی .

پیشه کی

ل دوماهیكا چه رخى ناڤین و ده ستپیکا چه رخى نوی کو ب چه رخى رینساسی ده ستپیدکه ت گورانگاریت ریشه یی بخوفه دیتن ل جیهانی ب گشتی و ل ئه مریکا ب تایبه تی دفی ماوه یدا کیشوه ره کی نوی هاته فه دیتن کو ب جیهانا نوی دهیته نیاسین ژبلی فه دیتنن جوگرافی و ده سته لاتا وه لاتین ئه وروپی و ههروه ها کونترولا فی کیشوه ری کر هه تا شهرى سهر به خویا ئه مریکا رووداناکا دیار و گرنگه د دیروکا هه می ئه وروپا دا، بئ تایبه ت ئه و ل دۆر هاتیه نفیسین کو ئه فه ئیکه مین شهرئ زرگاری خوازیه ئه مریکی بوو دژی دهسه لاتا بریتانی، ئه ف شهره تخی خه باتک بو سهر به خوبوونی نه بوو، به لکو دئ هه مان دهم دا شوره شه کا جفاکی و سیاسى بوو، و ژلايه کی دی فه، ئه فه دهلیقه یک بو بو فره نسا دا کو تولاخو لی بریتانیا فه که ت پشتی شکه ستنا وئ لی شهرئ حه فت سالیدا، سالا ۱۷۷۶ ز شوره شگیرین ئه مریکا شیا فی وه لاتی پاڤر بکه ن ل داگیرکاریا بیانی کو ژلاي ئه وروپا دهاته ریقه برن و سهر به خویا دهسته فه بینن .

فه کولین ل دهروازه یه کی دووبه شان پیکدهیت ، ل دهروازیدا داگیرکاریا جیهانا نوی ژلاي وه لاتین ئه وروپی فه کو دفره دا دا به حس ل و کیشوه رئ ئه مریکا ب گشتی و ویلايه تین ئیکگرتی ب تایبه تی ژلاي کی هاته داگیرکن و ریقه برن ئانکو داگیرکاریا بریتانیا یا وی وه ختی ول به شئ ئیکئ شوره شا سه ربحووبوئ هوکارین ر و رویدان وئ به شئ دووی: ئه ف به شه ل دوو ته وه ران پیکدهیت ، ته وه رئ ئیکئ به حس ل هه لویستئ وه لاتان ل شوره شا سه ربحو بوونا ویلايه تین ئیکگرتی یین ئه مریکا ته وه رئ دووی ئه نجامین شهرئ سهر به خویا ئه مریکی.

بو ئی فه کولینئ مفا ژ که له ک ژیده رین میژووی یین گرنگ هاتینه وه رگرتن کو تایبه تن ل دور دیروکا ویلايه تین ئیکگرتی یین ئه مریکا ل وان (سفیر حسین شریف، الولايات المتحدة من الاستقلال والعزلة حتى الحرب العالمية الثانية، رأفت غنيمي الشیخ، أمريكا والعالم في التاريخ الحديث والمعاصر، ناهد إبراهيم دسوقي، دراسات في التاريخ الأمريكي، وهتد)، ل دوماهیکی هیقیدارین مه بابه ته کی گرنگ و بمفا که هاند بیت هیقیه جهئ مفا ی بیت بو زانکو و خاندانه فانین مه ل دووماهیئ ئه ف فه کولینه یا بی کیم وکاسی نینه تئ خودئ یی کامل و تمام .

دهروازه: داگیرکاریا جیهانی نوی ژلای نهو روپا قه

تیگه هشتنا ئینگیزان بوو گه هشتن ب کیشوهری ئەمریکا باکوور گیرۆ بوو ب هه قهبر کورن دگهل دهوله تین دی یین نهو روپا، نه گهری ئی چهندی ژی قه دگه رپیا بوو ملوکین خیزانا (تیردور ۱۴۸۵ - ۱۶۰۳ز) یین کو مزوولی جیگیر کرنا حوکمی خو بوون ل سهر ته ختی و کومکرنا ده سههلای د دهستی مه لیکي دا، زیده باری مزوولبوونا بریتانیا ب هندی کو پاشان ب "سهردهمی پروتیسستانی" هاته نیاسین، و نهو هه قه رکیا د نافهرا پروتیسستانی و کاتولیکان دا دروست بووی، نه قه هه می بوو ئاستهنگ ل هه مبه ر ئافا کرنا ئیمپراتورییه ته کا بریتانی ل ئەمریکا، زیده باری هیژا ده ریای یی ئیسپانیا (السر و جی، ۱۹۹۷، ص ۴۹)، به لئ زوول ئیسپانیا نیشانی تیکچوون و لاوازی د نیفا دووی یا سه ده پی شازدی دا ده رکه فتن، نه قه ژی ژبه ر جورئ سیسته می ئابووری یی کو د وان ده قه رین هاتینه دیتن دا دهاته په رپه و کورن، چونکی گرنگیا وان ته نی ل سهر کومکرنا زیری بوو بیی کو گرنگی بده نه چاندنی یان پیشه سازی، نه قی چهندی ژی به ره به ره کیشه یین دارایی و گرانبوونا بهایان و هه ره سا کیشه یا ئابووری ل ولای پهیدا کر، زیده باری ئی چهندی ئیسپانیا رابوو ب ده رکنا موسلمان و جهوویان ژ نیمچه دوورگه یا ئیبیریا ئیسپانیا، کو نه قی چهندی ژی ولای یی به هر کر ژ هیژا کاریا خودان نه زموون د بواری چاندن، بازگانی و پیشه سازی دا، هه ره سا پیشه فانییا به رده وام یا که نیسه یا کاتولیکی ل نهو روپا و دهستیوهردان د کیشه یین چاکسازیا ئایی دا، بوو نه گهری پشتگوئخستنا مؤسته عمراتین داگیرکاریین ئیسپانی ل ئەمریکا، نه قی چهندی ژی لایه نی بریتانی هان دا و ئازادییه کا پتر دای بوو کارکر و دهستیوهردانی د کاروبارین ئەمریکا باکوور دا (دسوقی، ۱۹۹۷، ص ۵۰)، پالنه ری سهره کی یی دیتن بریتانی ل ئەمریکا گه ریان بوو ل دویف رپه وه کی د ناف ئەمریکا دا به ره زه ریایا هیمن و پاشان به ره ئاسیا، له و ما گه شتین جوون کابوت بوو که نارین ئەمریکا باکوور ده سپیکرن و ل ۲۴ئ حوزه یرانا ۱۴۹۷ئ گه هشته نیوفاوندلاند، نهو بتنی ب بلند کرنا ئالای ئینگیزی ل وی ده قه ری رازی بوو، کو نه قه وه ک پینگا فائی یی دا داگیرکاریا بریتانی ل کیشوهری ئەمریکا باکوور دهیته هه ژمارتن (البیاع، ۲۰، ۲۰۱۴).

باشووری فیجینیا و هه تا فلوریایا ئیسپانی د سالا ۱۶۶۳ز دا، و وان ل ویی کولونینیا کوچه رگه ها کارولاینا دامه زراند، وان داخواز ژ فیهله سووف جوون لوک ۱۶۳۲-۱۷۰۴ز کر، یی کو وه ک ئیک ژ مه زترین فیهله سووفین هزرا سیاسی ل نهو روپا ده سه دی حه فده ی دا دهیته هه ژمارتن، کو ده ستووره کی دابریژیست خزمه تا به ر ژه وه ن دین خودان مولکین مه زن بکه ت، ب وی رهنگی کو د تیگه هشتنا وی دا "زورینه" نهو لایه نه یی شیوازی حکومه تی دیار دکه ت (بالمیر، ۱۹۷۸، ص ۹۸-۹۹)، هه ره وه سا نهو شه رین ئینگله را تیدا به شدار بووی، هوکار بوون بوو به رفه ره بوونا

جالاكين داغيركاري و زيدهبونا مولكين داغيركري ب شيوهيه كي بهرچاف، ههبوونا كولونين هولندي ل ناف دلي كولونين ئينگليزي ل ئەمريکيا باکور، چاف کۆچبهري ماساشوسيتس ل سهر داغيرکونا وان كولونين هولندي پاراست، حکومه تا ئينگلتهرا چ جار دهست ژ بانگه شهيا مافي خول سهر تهفايا که نارين روزه لاتي يين پارزهفي ئەمريکيا باکور بهر نه دا، د سال ۱۶۶۴ ئ دا، ئينگليزان كولونييا " ئەمستهر داما نوي" ژ هولنديان ستاند و بوو مولکي دوکي يورک (۱۶۳۳ - ۱۷۰۱ ز)، کو براي پاشاي ئينگلتهرا چارلزي دووي بوو، و ب نافي وي هاته نافکر ب نيويورک نيشته جيپووي هولندي دژي گوهورينا سهرورپيا هولندي بو ئينگليزي رانه بو، چونکي وان نه خوشي د دهستي دهسه لاتا ئينگليزي يا زوردار دا ديتبوو (بيرد، ۱۹۷۲، ص ۲۲).

يا ديار ئه وه کو سياسه تا ئينگليزي يا جيگير هه بوو بو هيزکونا داغيرکارييا ئينگليزي ل کيشوهرئ ئەمريکيا باکور ب ريکا بکاريانا فشارين سياسي، ئابووري و جفاکي و ئايي ل ئينگلتهرا، ئەفه ژي دگهل داينکونا ئاسانکاريين ماددي بو کومپانيان و پيشکيشکونا سه نه دين خودانکونا ئه ردی ل کيشوهری بو بازرگانان و خودانين سه رمايه يي و دهره به گان ئيقتاعييان، ههروه سا هه ولدان بو ميژينا بيکاريي ب ريکا په يداکونا دهليفه يين کاري و جيگيربووني ل ئه ردین ئەمريکي، دگهل فه کرنا ريگه يي بو توخمين ئه وروپي يين چه وساوه ل ئه وروپا دا کو کۆچ بکه ن به ره و داغيرکاريين ئينگليزي ل ئەمريکيا باکور، ئارمانجا سهره کي يافي چهندي ب هيزکونا نيشته جيپووني بوول کيشوهری د بن سهرورپيا ئينگليزي دا و بو ئيکلاکونا سهرورپيا هژمارا نيشته جيپوويان، دا کو دگهل زيدهبوونا فان هژماران بشين گه شه يي ب وي هيزي بدەن ل سهر حيسابا هيزين دي يين ل ئەمريکيا باکور (ابراهيم، ۱۹۷۰، ص ۶۲).

به شی ئیکی: هوکار و روویدانی شورە شا سەربەخوبوناویلایه تیئ ئیگرتی یا ئەمریکا

تە وە ری ئیکی: هوکارین شورەشی

میژوونفیسان چەند ئەگەرەکی دیارکرن بوو نیشنگە هیئ ئەمریکی ژ بوو سەربەخوبوونی ژ ئنگلتەرا وەکی دەولەتا دایک، هەرچەندە گەلەك لایەن بەرهف هندی دچن کو بیژن ئەگەرئ سەرهکی یی داخوازا فەقەتیای فەدگەریت بوو پینگەهشتنا سیاسی و ئایینی و جفاکی و رهوشەنبیریا کول نیشنگە هان بجه هاتین، و پشقی بورینا دەمی ب تەواوی دژی سیستەمێن سیاسی و ئابووری ییئ ل ئنگلتەراپی سەقامگیر دەرکەفت (دسوق، ۱۹۹۷، ص ۴۷)، و راما نا هندی ئەووە کو پیشەکیئ شەری سەربەخوویی یی ئەمریکی نە روودانە کا کتوپر نە بوو ب تایبەت کو روودانی مەزن نەشیئ د نافەرا شەف و رۆژەکی دا رووبەت، رەگ و ریشە ییئ شورەشا ئەمریکی درێژنە فە بوو ئە وئ گورانکاریا ل نیشنگە هیئ بریتانی ل دووماهییا سەدەیی هەژدەهیی دیتی، دەمی ئەگەرئین نافخووی و دەرڤەیی پیکفە چالاک بووین و ویلایه تیئ ئەمریکی خستینە بەر دەرگەهی قوناغە کا نوو کو تیدا نەخوەشییا نیشتمانی گەهشتە لووتکی د بەرهنگاریا شیوازیئ حوکمی نیشنگە هاندا د کاروبارین نافخووی ییئ وەلاتی دا ، فیجیال فیئری چەند کۆمەك ژ ئەگەر و بارودۆخین نافخووی و دەرڤەیی هەبوون کو هاریکار بوون د فەکرنا ریکی دا ل بەر خەلکی نیشنگە ها بوو ئەجامدانا شورەشی و داخوازا سەربەخوویی بکە ن ژ وان (محمد صالح، ۱۹۸۱، ص ۵۳) .

ئیک: هوکاری سیاسی

پشقی دووماهی هاتنا شەری حەفت سالان، خەلکی نیشنگە هیئ بریتانی ل ئەمریکا تیگەهشتن کو خەلاتکرنا وان ژبەر ئەوئ چەندییه د شەری دا پیشکیش کری، فی چەندی رووفا پیکفەلیدانی دگەل بریتانیا چیکر، یا کو چافی خول سەر پیشکەفتنا پیشەسازیا نیشنگە ها داخست ژبەر پیدفیبوونا وی پی، فی پیشکەفتی بوونا بورجوازی پەیدا کر و پاشان ناکوکی د نافەرا نیشنگە ها و وەلاتی دایک دا قوولتر کر، و ل دیف پەیماننا پاريس ل سال ۱۷۶۳ز رووبەری مولکین بریتانی ل پاش دەریایی زیدەتر ژ دووقات ل ئەمریکا باکوورزیدەتر بوو و رووبەری مەزن یی کەنەدا و دەفەرا د نافەرا رووباری میسیسیپی و چیاپیئ ئەپالاشی دا لی هاتە زیدەکر، یا کو حوکمەتا بریتانی نەچار کر کو د سیستەمی کەفن یی ل نیشنگە ها ئەمریکی دا ژ نوو فە

چاڤديري بکەت (هريدي، ۲۰۰۰، ص ۴۲)، پشتي شهري چهندين ئاريشه دهركهفتن، ژوان يين بهرگري و تيجوويين شهري سهربارت يين ئيداري يين پيدفي بوکو چارهسهرى بووان بهيته ديتن، ژبهركو دهفرين بهرفرههف پيدفي ب شيانين بهرگري يين بهيز و قايم هه بوو، شهري دووماهي قورساييه كامهزن خسته سهر حوكمهتا بريتاني ب قهرين نيژيكي (۱۴۰) سهو و چل مليون پاوهندي ئيستهرليني و پيدفي كركو دهه هزار سهريازين بريتاني ل ئهمريكا باكوور بهينه راوهستاندن بو بهرهنگريا ههر هيرشه كا چافهريكري ژفه رهنسا و ئيسپانيا و ژبو راگرتنا هيرشين هنديان، و ئهف هيزه ب تيجوويا (۳۰۰) سي سهو هزار پاوهندي ئيستهرليني كهفته سهر خهزينا بريتاني، دهه كورايي گشتي ل بريتانيا داخواز ژ حوكمهتا خوه دكر كو ئابووري باشتر بكهت پاشي ئهه و ئيش و ئازارين ژ شهري ب تيجوو ديتي، سهربارت وي چهندي كو بريتانيان پشتگيريا هزا دابينكرنا پارهيان ژ ريكا خوه نه دكر (ابو عليه، ۱۹۸۷، ص ۶۹)، ژ بو بجه ئينانا وي سياسته تي حوكمهتي كومهك ژ قانونان سهر نيشنگه هين ئهمريكي سهپاندين بو ريكخستنا كولونياليزمي و زيده كرنا داهاتي بريتانيا ژوان بو باشتركرنا ئابووري بريتاني، و ديار دكهت كو قهباري سامانين سروشتي و ئابووري و بازركاني يين بهرفرههف يين نيشنگه هين ئهمريكي ئه گهرهك بوون ي هاندر بو حوكمهتي كو مژوولي وان پينگافان بيت، و ئههويه كه قانوين هاتينه وهركرتن بو رهوشا نوو دهريخستنا حوكمهتا بريتاني بو قانونا ريكخستنا ئيداري يا دهفهراروژئاڤا ل ئيلونا ۱۷۶۳ ز بوو ياكوري ل بهرنيشنگه هاگرت ژ بهرفرههقبووني بهر ب روژئاڤاي ئهمريكا، ب وي باوهري كو شيانين دووماهي يين ژ لاي ئابووري قه و ئهوي چهندي دي وه كي دهليفهه كي پيشكيش كه (راشد، ۱۹۹۸، ص ۲۶۰).

وه بهرهينه رانه دهه دهستخوهفه ئينانا ئهردى دا، و دههستكهفتنا دههستهه لاتا سياسى ب ريبا وي چهندي كو قازانجين دارايي ب دهسته بينن، ياكول گهل بهرژه وهنديين وه بهرهينه هري يين نيشنگه هان ل دژي ئيك دهركهفت، يين ريكا دهوله مهندي و ئيمتيازى و دهستهه لاتا سياسى بووان قه دكرن ژ لايه كي، و ژ لايه كي دى قه نيشنگه ه تووشى هيرشين هنديان بوون ژ بهر پيشبركتيا ل سهر راڤكرنا گيانه وهران و بازركانيا فرههش پيستي گيانه وهران، و قي چهندي پيدفي كركول گهل هنديان ريكههفتن بهيته كرن، فيجا ئارمانج ژ دهروونا قانونا ريكخستنا ئيداري يا دهفهراروژئاڤا، ههزا حوكمهتا بريتاني بوو د ب كارئينانا دهفهراروژئاڤا دا، و دانانا سنوره كي بوو بوهر پيكهه ليدانه كي د نافبه رانيشنگه ها و هنديان دياكو فرهه نساد شيا ب كار بينيت، و ريگريكرن ژ ناكوكيين د نافبه رانيشنگه هه كي و يادى دال سهر ئيديعايا ب دهفهراروژئاڤا (جوليان، ۱۹۷۰، ص ۴۹).

دوو: هوكاري ئابووري

ژلاي ئابووری هه می قانونین کهن بوون کهن و نه گونجای دگهل رهوشا نوو یا بریتانیا پشتی پهیماننا پاريس ۱۷۶۳ز و قاچاغ چیه تی نیژیکی ههشت هزار پاوهندی ئیسته رلینی سالانه ل بریتانیا تیچوو هه بوو، ل ده می کوئهو ی ژ باجین گومرگی ل نیشنگه هین بریتانی ل ئه مریکا باکوور به رهه ف دکر دو هزار پاوهندی ئیسته رلینی بوو سالانه، و ئه فه ب شیوه کی ته مامی پیدقیین خه زینا دارایی یا بریتانی پرنه کر، یا کو شه ری فره نیسی یی هندی گرژبوو بوو (نعمه، ۱۹۸۲، ص ۱۲۵)، فیجیا ژ بو زیده کرنا دهاقی بریتانی، حوکمه تا له نده نی قانونا شه کر ل سال ۱۷۶۴ز سه پاند، و ی باجین گومرگی یین ل سهر شه کری نهرم یی هاورده هاتی کیم کرن، دگهل سه پاندنا باجین گومرگی ژ ی ل سهر شه رایی و هه ریری و قه هوه یی و یین دی ژ ی، ههروه سا رینمایین بو ره گه زین گومرگی هاتنه ده ریخستن بو پشکنینا که شتی و بنده رین ئه مریکی ژ بو ریگریکر ل قاچاغچیا که لوپه لان، و ده هه مان سال دا قانونا پاره ی ده رچوو یا کو ری ل بهر نیشنگه ها دگرت ژ ده ریخستنا پاره ی، یا کو ل نیو ئینگله ند ب کار ده ات (الشیخ، ۲۰۰۶، ص ۵۹).

ژ سال ۱۷۵۱ز ی و یفه، کو بارین ئابووری ل سهر نیشنگه ها زیده کرن یین کو ب ده ست کیشادیا ئابووری دنالین ژ بهر شه ری و زیده تر ل سهر فان باران ژ ی ده رچوونا قانونا ئا قارکرنا سه ربازان بوو، چونکی قانونا شه کری قازانجه ک ژ په نجا هزار پوندین ئیسته رلینی سالانه پتر نه کری، قانونا مورکر ل ئادارا ۱۷۶۵ز ی هاته دانان بو بده ستقه ئینانا دها ته کی ب قه ده ری سه د هزار پوندین ئیسته رلینی سالانه، باج هاته سه پاندن ل سهر هه می رۆژنامه و کارتا و په رتۆکا و مؤله تان و ئیجاران و به لگه نامه یین قانونی ژ مامه له یین کرین و فروشتی و عه ریزه یا، لی قانون بجه نه هات، ژ بهر ئۆپوزیسیونا به یژ چونکی باجین راسته وخۆ تیدا بوون کاریگه ری ل سهر هه می خه لکی هه بوو کو زوی هه ست ب گرانی و ی کر و ل سال ۱۷۶۶ز ی هاته هه لوه شاندن (السید، ۲۰۰۶، ص ۴۵)، ههروه سا ئالوزیا رهوشا داراییا بریتانی وه زیری خه زینی د حوکمه تا له نده نی قه هراند کو بگه ره یت ل دوف ریپین زیده کرنا دهاقی و کیمکرنا باجا و چاره سه رکرنا کیماسیا بودجه ی کو گه هشتیبوو نیژیکی چوار سه د هزار پوندین ئیسته رلینی، له ورا باجه کا ناراسته وخۆ هاته سه پاندن ل سهر کاغه ز و جام و قۆرش و چاپی یین ژ بریتانیا ده اتنه فه گوهاستن بو نیشنگه هین ئه مریکی، پیی قانونا دهاقی یا سال ۱۷۶۷ز ههروه سا چا فدی ریا گومرگی و گه ریپان ل دوف که ل و په لین قاچاخ هاته توندکر و ده ست سه رکرنا وان، و پارچه ک ژ دهاقی فی باجا گومرگی بو دانا مووچه یین حاکم و ئیداری و کارمه ندین گومرکی و سه ربازان د نیشنگه هین ئه مریکی دا بکارئینان دگهل کیمکرنه کا پارچه یی یا هه بوونا له شکه ری د نیشنگه هین ئه مریکی دا (الشیخ، ۲۰۰۶، ص ۳۳)، نیشنگه هین ئه مریکی دیت کو فان قانونان دژی

پهیمانان بوون یښ ددان نیشنګه ها کو قانونونښ نه دژي قانونونښ بریتانی بسه پینن ، و دروشمه ک بلند کرد هه می نیشنګه ها ده "باج نینه بی نوونه ریا په رله مانی" هه روه سا هه ر ژ نیویوړک و فیرجینیا داخو از نامه کا فره می پیشکیشی — په رله مانی کرل دور فی مژاری، لی حوکمه تا بریتانی به رسقا فان هه لوه ستان نه دا و هه ول نه دا کو گازنده یښ نیشنګه ها فه گو هیزیت، ژ بهر کو هه لوه شاندا قانونا موړکرنی ژ بهر فشارا بازرگانان هات (محمودی، ۲۰۱۸، ص ۲۲).

ئه و پیشه سازین کاریګه رین بریتانی د په رله مانی دا یښ کو ژ بهر کو ده ستي بایکو تی ئه مریکا د نالین، و ئه فه ئاشکرا یه ژ ریکا پابه ندبوونا حکومه تی ب باجان ژ ریپا ده ریڅستنا قانونا داهاتی ل سالا ۱۷۶۷ز (قانونا توونشیند) کو ب نافی وه زیږی خه زینا بریتانی هاته نیاسین، و فره د نافبه را باجان دانایه ب فره زکرن باجین غه یره موو باشیر و ئه ف چه نده بوو ئه گه ری عاجز بوونا بازرگان و سیاسی و چاندنکارین ئه مریکی، و پاریزه ری په نسیل قانیا جوون دکنسوون ژ هه میان پتر ره خنه گری وئ سیاسه تی بوو و گووت: "قانونو ل لهنده ن دهیته خواندن و ل فیلا دلفیا دهیته ب جهنن ان" و ده ریڅستنا وان قانونان بوو بریاره ک کو مه رهم پی زیده کرنا داهاتی بریتانی بوو نه کو ریڅستنا بازرگانی (جمال دین، ۲۰۰۱، ص ۵۲).

ته وه ری دووی: - رویدانین شوره شا سه ر بخووبونی

تشتی زیده تر رهوش ئالوژکری کوئه و روودانا کومه لکوژیا بوستون ل هئاداری ۱۷۷۰ز بوو کو بوو ئه گه ری کوشتنا سی هه تا پیچ ژ وه لاتیان ژلا پی له شکه ری بریتانی، فیجا ئه ف چه نده هاته ب کارئینان بو وروژاندي رای گشتی پی ئه مریکی دژي بریتانیا ب وه سفکرنا وئ کومه لکوژي وه ک به لگه ل سه بریتانیا بونه دادپه روري و زولما وئ، و شیان هه بوو قه زیه بهیته چاره سه رکرن ئه گه ر ئه مریکیان هه ول نه دابا پتر ئاگری به رهنکاری و ره فزکرنا خوه گه ش بکه ن، و ئه گه ر بریتانیا کاری ل سهر دوو باره کرنا خه ل ه تیان نه کربا، و ب ئه نجام ده سته پیکا قه زیه پی ب جوړه کئ شه ری ئیځی پی نافبه را بریتانیا و نیشنګه هین وئ یښ ئه مریکی بوو (بیرد، ۱۹۷۲، ص ۴۲)، و قه یرانا ئابووری یا کوئه وروپا گرت نافبه را سالی (۱۷۷۰-۱۷۷۴) ده رفته ته کا گونجای بوو بو زیده کرنا به ره له سته کاري، ژ بهر قه یرانی کو مپانییا هند ستانا روژه لاتی یا بریتانی نه شیا چایی ل ئوروپا بفرو شیت، فیجا حکومه تا بریتانی مافی ئیحتیلارا فروتتا چایی دا وئ کو مپانیی نیشنګه هین وئ یښ ئه مریکی و قانونا چایی (النیرب، ۱۹۹۷، ص ۸۹) ل ئیاری سالا ۱۷۷۳ز ده رچوو کو کو مپانی ژ باجی ل سهر چایا هاتینه هاورده کرن ژ ئه مریکا ژي ده ریڅست، و پشتی زیان گه هاندنی ب کاره ساتین

قاچاخكرنى و له راندنا ته فگه را بازرگانين نافخو يين سه ربه خو ژ بهر فروتننا چايا
کۆمپانيي ب نرخه کي کيمتر ژ نرخي عادى ژ رپيا وه کيلين کۆمپانيي ب شيويه کي
راسته وخو، فيجا بانگه هوازيا سياسى و بازرگانين ئه مريکي نشيت بوو دژى ئيحتيلارا
کۆمپانيي و بریتانيا ژ دوو ف وئ فله ل سه ر چاي، و وه کيلين کۆمپانيي هاتنه قايلکرن
کو د هه مى نيشنگه ها دا ده ست ژ کار بکيشن ژ بلى وه کيلين بوستوني چونکو حاکمى
مه ليکي فه رمان دابوو بارى سه فينه يان ل بينده ري بوستوني بهينه فالاکرن، و ئه ف
چهنده بوو ئه گه ري ئاماده کرنى بو وئ چهندي يا کو هاته نياسين ب حه فله تا چايا
بوستون ده مي چه نده لامه ک رابووین شيويه کي فه شارتي رل ۱۷۷۳ز وههروه سا
(۳۴۲) سندوقي چاي هافيتنه د ن اف ده رپاي دا (ابو عليه، ۱۹۸۷، ص ۱۲۹) و به رسفا
حکومه تا بریتاني توند بوو ده مى وه زي ري نيشنگه هان لورد دؤرتمو ۱۷۳۱-۱۸۰۱ز
ي کوهه زيفه گرت بوو ژ ۱۵ ته باخي ۱۷۷۲ز هه تا تشرينا دووي ۱۷۷۵ز قانون
ده ريخستن کو په رله ماني بریتاني ل ده سپيکا ۱۷۷۴ز په سهند کرن، ژ وان گرنا
به نده ري بوستوني ل هه مبه ري بازرگانيا ده رپاي حه تا به اي چاي ي کو هافيتيه ده رپاي
به يته دان، و خستنا کۆمبوونين باژيري د ژير چاقديريا حاکمى دا، و فه گوهاستنا
سه نته ري نيشنگه ها ژ بوستوني، و خستنا ماساشوستى — د ژير مه لکيه تي دا ب
شيويه کي توند و ري دايه کارمه ندين بریتاني کو مافي فه گوهاستنا توهمه تبارين ب
کوشتي ل ماساشوستس هه بيت و سيسته مى ئيعاشه يا سه ربازين بریتاني ب
شيويه کي ته مام ل ماساشوستى — بجه — بين (شريف، ۲۰۰۱، ص ۲۴۵)، پاشى کو
قانونه کا دى ژ په رله ماني بریتاني ده رچوو کو ئه و قانونا کوييک بوو ل ۲۲
حوزه يراني ۱۷۷۴، يا کو قانونا ۱۷۶۳ى گوهارت، و قانونا نوو ري ب خه لکي که نه دا
دا ئازاديا ئاييني يا موئله ق. و ري دايه وان کو ده زگه هين وان يين شه رعى و سياسى ب
مينن ژ بلى قه زيايين جه زاي يين کول دوو ف قانونا بریتاني ده ينه چاره سه رکر، و د
دووماهي دا ئه ردین کول باکوورى رووبارى ئوهايو و ميسيسيپى و حه فا باشوورى
خليجى هه دسن د ن اف کوييکي دا هاتنه جيگيرکرن، ههروه سا ليژنه يه ک بو ئه منيا
خوجه هي هاته پيکئينان کو ده سته لاتين ئيجرائى هه بوون و ژ وان ئاماده کرن و دانانا
پلانا بؤ مه قاطه عى، و ئارمانج ژ في چهندي خستنا وى هه ري مى د ژير کؤنترؤلا بریتاني
يا راسته وخو دا بوو دگه ل مسؤگه رکرن وه لادارييا که نه دييان بو بریتانيا، لي ئه فه بوو
ئه گه ري هه ستين هيزل ده ف نيشنگه ها په يدا بوو چونکو ئه وه ک خه رکرن
ده ستوورى بریتاني و ئيعلانا ئيستبدا مه لکي ل قه لهم دان ب رپيا دانا ليووريني بو
کاسؤليکان ل که نه دا، و ئينکارکرن مافي پروتستانتان ده مى کو چهندين که نيسه يين
ئينگيزى د نيشنگه هين ئه مريکي دا هاتنه دامه زراندن، ههروه سا ئيعده عايين چهنده

نیشننگه هیئ ب ئهردان تلان کر(هیری، ۲۰۰۰، ص ۱۴۲) ل روژئاڤا ئیک بوو لی وان
ئاریشا کو قالاتیا ململانی دناڤه را نیشنگه هیئ ته مریکا و بریتانیا به رفیره تیر لی کر.

سهرباری فاکتهرین دی یئین جوگرافی و جفاکی و پیشه‌یی، یئین کو ب دووریا
مه‌سافه‌یی د ناڤه‌را نیشننگه هیئ ته مریکی و بریتانیا دهئینه وه‌سفرن، فئيجا دابرین و
ته‌نیایی د ناڤه‌را وان نیشننگه هان و بریتانیا دا قوتال بوو د سه‌رده‌مه‌کی کو پشت ب
وه‌سایلین فه‌گوهاستنا ب له‌ز دهاته‌گرتن، بو‌نموونه باژیری بو‌ستوئی دووریا شه‌ش
حه‌فتیان ژ نیزیکیترین بیندەر ل باژیری لیڤه‌رپوول دوور بوو، سه‌رباری زی‌ده‌بوونا ریژه‌یا
ئاکنجیئین وان نیشننگه هان بو‌نیزیکی دوو ملیوون و نیڤی د ناڤ شه‌ری سه‌ربه‌خوئی
ئه‌مریکی دا، کو زو‌ریه‌یا وان ل ئه‌مریکا هاتبوون ژ دایک‌بوون و گه‌له‌ک ژ وان سه‌ره‌دانا
بریتانیا نه‌دکر، و گری‌دانا وان ب ئه‌ردی خوه و ئاریشئین وان فه‌عوزله‌تا وان زی‌ده‌تر لی
کر، و ئه‌ف چه‌نده بوو ته‌گه‌ری پئیشه‌چوونا رو‌حا تاکیتی و سه‌ربه‌خوئی ل ده‌ف وان
نیشننگه هیئ و لاوازیوونا گری‌دانا وان ب وه‌لاتی دایکی فه‌(عمر، ۱۹۹۲، ص ۱۱۴) جو‌دا
ژ پئیشه‌چوونا ته‌به‌قا ناڤینا ئه‌مریکی د سه‌دی هه‌شتی ده‌هیان دا ب ری‌اکاری وان د
گوهورینا بازرگانی دا و فه‌وه‌راندنا سه‌ری مالی ب شیوه‌یه‌کی به‌رفره‌ه دگه‌ل ئه‌ وروپا،
فئيجا به‌رژه‌وه‌ندیئین وان یئین بازرگانی و مادی ل گه‌ل قانون و سیسته‌مئین کو
حکومه‌تا بریتانی ده‌رئیک‌ستبوون، بتایبه‌ت ل نیشننگه هیئ باکوور و ب دروستی ل
نیوانکلاندی بتایبه‌ت دگه‌ل خوه‌دانئین پیشه‌یین ئازاد و بازرگانی، چونکو زی‌ده‌بوونا
باجان و کو‌نترۆل‌کرنا ئازادیا بازرگانی و قه‌ده‌غه‌کرنا نیشننگه هیئ ژ بازرگانی دگه‌ل
وه‌لاتین دی زیان گه‌هاندبوو به‌رژه‌وه‌ندیئین نیشننگه هان و وه‌لاتین کو ب شیوه‌یه‌کی
بازرگانی مامه‌له‌ دگه‌ل وان دکر، ئه‌ف چه‌نده بوو ته‌گه‌ری پتر گری‌دانا نیشننگه هیئ
ئه‌مریکی یئین کو داخو‌ازا خوه یا سه‌ربه‌خوئی ژ بریتانیا و ره‌فزکرنا هه‌ر تشئ بریتانی
ده‌رئیک‌ست، و دوو پاتکرنا خه‌تی خوه یئ نه‌ته‌وه‌یی یئ سه‌ربه‌خو ژ تاجی و ژبیه‌رکرنا
سه‌روه‌ری و زالاتییا بریتانی و بانگه‌ه‌وازی بو‌دامه‌زراندنا حکومه‌ته‌کا ناڤه‌ندی یا
ئه‌مریکی(فریجی، ۱۹۷۰، ص ۸۹) و ب فی شیوه‌یی فئيجا فکره‌یا سه‌ربه‌خوئی ل ده‌ف
ئه‌مریکی تمام بوو، و وان دیت کو مفایئ وان د قه‌قه‌تانندی ژ بریتانیا دایه، له‌وما
کو‌نگریسی — ل ۲ ته‌مووزی ۱۷۷۶ ی بریار دا ب فی چه‌ندی کو ئه‌ف نیشننگه هیئ
ئیک‌گرتی ئازا سه‌ربه‌خوون و ب حوکمی حه‌قی پیدی یه‌ ب فی شیوه‌یی بن، و وان خوه ژ
هه‌ر وه‌لاداریه‌کی بو‌تاجی بریتانی بی ئالی کر، و کو هه‌ر په‌یوه‌ندییه‌کا سیاسی د ناڤه‌را
وان و بریتانیا مه‌زن دا هاتیه برین(السید، ۲۰۰۶، ص ۸۵).

به شی دووی :-هه لویستی جیهانی ل سه ر سه ربخووبونا ویلایه تیئ ئیگرتییئ ئه مریکا و ئه نجام

ته وه ری ئیکی: هه لویستی جیهانی ل سه ر سه ربخووبونا ویلایه تیئ ئیگرتییئ ئه مریکا

بریتانیا دهست ب گوهرینا سیاسهتا خوه کر پشقی سه رکه فتنا وی د شه ری
حه فت سالی دا، ب توندکرنا کۆنترۆلا خوه ل سه ر نیشنگه هیئ خوه یئ به رفره ه ل
ئه مریکا، ل دور قانونیئ سته مکار یئ په رله مانی بریتانی فه رزکرین وه ک به رسقه ک ل
سه ر ره فتاریئ وه لاتیئ بۆستۆئی، په رله مانی وان جاره کا دن ده نگ دا ل سه ر هه بوونا
له شکره کی ماندار ل ئه مریکا باکوور، و قانونه ک ژی ده رکه فت کو نیشنگه هان
ناچار دکر جهیئ مان و پیدقی بۆ وی له شکره ری دابین بکه ن، هه روه سا بریاره ک ژی
ده رکه فت ب ته رخانکرنا ئه ردان ل روژئاڤای چیا یئ ئه پالاش بۆ ئاکنجیکرنا هنیدیان،
و ریگری ل دروستکرنا نیشنگه هیئ خوه د وان ئه ردان دا، و ده ستنیشانکرنا پاسه
وانان بۆ دوورکرنا نیشنگه هان ژوان (دسوق، ۱۹۹۷، ص ۵۹) ل سه ر فی چه ندی،
نیشنگه هان ماسا شوستس ده رکر کو ب قانونان رابیت، و مه جلیسا فی رجینیا
پشته فانی لی کر، و نوونه ریئ نیشنگه هیئ داخواز کر کو هه لویسته کی ئیگرتی بگرن،
و ئیکه م کۆمبوونا کۆنگریسی — ئه مریکی ل فیلا دلفیا ل ۵ ئیلۆئی ۱۷۷۴ زب به شداریا
۵۶ نوونه ران ژ دوازه نیشنگه هان، ژبلی جورجیا هاته گریدان، ب مه ره ما
په سه ندکرنا مافیئ نیشنگه هان د ئازادی و خوه دانکرنی و ده سته لاتا ته مام بۆ
نیشنگه هان د دانانا قانونان یئ په یوه نیدیار ب کاروباریئ وان فه و ب ره زامه ندیا
مه لیکی، و گازنده کرنا نیشنگه هان ل سه ر ده سته دیریئ په رله مانی بریتانی ل سه ر
ئازادییئ وان و لیژنه یه ک ژی د نیشنگه هان دا هاته پیکئینان بۆ چاڤدیری پروسه یا
بجه ئینانا قه دهغه کرنی دژی که لوه لیئ بریتانی هه شتا به رسقا حکومه تی (جمال
الدین، ۲۰۰۱، ص ۵۷) ل سه ر روئا هییا بریارین کۆنگریس، حکومه تا بریتانی هه ول دا
هه رکاره کی هه فپشک د نافبه را نیشنگه هان دا لاواز بکه ت ب رییا قایل بوونا ب ئیک
بونا وان، کو ئاماده بوونا وی بۆ بیجیکرنا هه ر نیشنگه کی ژ باجان ئه گه ری
نیشنگه هان به لیئ دابا کو پشکا خوه د پاراستنا ئیمپراتۆریه تا بریتانی دا بگریت.

و پاره یی پیدقی بۆ کارمه ندین تاجی د نیشنگه هان دا دابین بکه ت لی ره وش
به ره ف ئالۆزی چوو بی کو حکومه تا بریتانی هه ول بده ت توو رییا نیشنگه هان ب
مژیئ، له و ما حکومه تا بریتانی ناچار بوو هیژی بکاری نیئ بۆ دوورکرنا چه کان ژ
نیشنگه هان، و گرتنا سه رکیشان، هه شت که س ژ په نجا چه کداران ژ نیشنگه هان

ئەمەریکی هاتنه کوشتن د نیسانی ۱۷۷۵ز دا (ئیکهه م خوینا هاتینه رشتن د شه‌ری سهر به‌خویا ئەمەریکی دا)، لێ خودانی زه‌فیئ بۆستۆنی سهر که‌فتن د دانانا که‌مینه‌کی دا بۆ ه‌یژن بریتانی ده‌می فه‌دگه‌ریانی دا بۆ (بیرد، ۱۹۷۲، ص ۱۱۷)، کونکورد ره‌ساسین ئیکه‌ی د جه‌نگا سهر به‌خویا ئەمەریکیدا هاته‌فه‌دیتن، کوبو ئه‌گه‌ری کوشتنا (۲۷۲) ژ (۲۵۰۰) سهر باژین بریتانی، وه‌کو ئه‌نجامی وان روودانان، نیشنکه‌ها دیت کور هوش ئالۆزه، حکومه‌تا بریتانی بیزاردا ب ه‌یژا چه‌کی قانونان بجیینیت، کوفچا کاره‌کی هه‌فیشک بۆ ئه‌فجا دژی ه‌یژن بریتانی ب راوه‌ستن، له‌وما کۆنگرێسی— ئەمەریکی یی دووی د ۱۰ گولانی ۱۷۷۵ز ده‌ل فیلا دلفیا کۆمبوو و بریار دا کوسوپایه‌کی ئیکگرتی یی ئەمەریکی په‌سه‌ند بکه‌ت لگه‌ل چاره‌سهریه‌کا ئاشتییانه و داخوازانامه‌یه‌ک پیشکیشی— مه‌لیکی بریتانی کرن کوب ره‌وشا ئیجراعاتین زۆردارین بریتانی بجیتفه، ئه‌ف چه‌نده بو ئه‌گه‌ری وی چه‌ندی مه‌لیک مجبور بو ئیعلانه‌کی د ۲۳ ته‌باخی ۱۷۷۵ز ده‌ریخیست و تیدا راگه‌هاند کونیشنکه‌ها ئەمەریکی د حاله‌تی یاخیوونی دابوو، و دووپاتی کرن کوفه‌زکنا باجان ل سهر نیشنکه‌ها ئاشکراتیرین دیارده‌یا سهر وه‌ریا بریتانییه‌ل سهر وان، و ئه‌فه بو وه‌ک هه‌نگافا راسته‌قینه‌به‌ر ب سهر به‌خوی، بتایبه‌ت کوسه‌سته‌کی ئەمەریکی هه‌بوو ب ئیمکانیه‌تا وه‌رگرتنا پشته‌فانییا فه‌ره‌نسی— بوقه‌زییا ئەمەریکی، هه‌تا کوب شیوه‌یه‌کی نافروک نین، دملانی دژی بریتانی، کوفه‌فه چه‌نده ئەمەریکی هاندان کوبیرل سهر به‌خوی بکه‌ن (شلی، ۲۰۰، ص ۳۴)، پشته‌فانیکنا سهر به‌خوی پی‌دفی ب هه‌ره‌که‌ته‌کا شۆره‌شگیری بوو و پی‌دفی ب مژوولبوونه‌کا مه‌زن بوو د ئاماده‌کنا سوپایان، و دامه‌زراندنا به‌رنامه‌یه‌کی جه‌با یا باجان ژ نیشنکه‌ها و گه‌ره‌نتیکنا دلسوزی بو شۆره‌شی و شه‌رکنا هه‌ر ه‌یژه‌کی کوفه‌ری سهر به‌خوی ب راوه‌ستیت دگه‌ل به‌ه‌یژکنا سهر به‌خوی ب پشته‌فانییا وه‌لاتین بیانی یین دی.

لێ ره‌وشا راستی یا کاروباری ریکخستی نه‌بوو، چونکوه حکومه‌ته‌کا نافه‌ندی نه‌بوو سهر به‌رشتیا ته‌جنید و فه‌زکنا باجان و دوو فچوونا شه‌ری بکه‌ت، هه‌تا کۆنگرێس ژ نه‌شیا ده‌سته‌لاتی د فی واری دا هه‌بیست، به‌لکوه ده‌سته‌لات ل ده‌ف حکومه‌تین ویلایه‌تین جودا جودا یین کول سهر ئیک نه‌بوون کۆمبوو، و هه‌ر ویلایه‌ته‌کی سوپای خوه‌ ئاماده‌ دکر، و گه‌له‌ک جارێ ده‌ دکر عه‌سکه‌رین خوه‌ راده‌ستی خزمه‌تا کۆنگرێسی— بکه‌ت ژ به‌ر کوه‌ ه‌یژن ئاکنجی بوونین ئەمەریکی ئه‌ره‌شی کیشوهری ژ کیمبوونا ته‌جره‌بییا ئه‌فسه‌رین ئەمەریکی د مه‌یادینین راهینان و سهرکردایه‌تی و ریکخستی دا دئیشان، ئه‌فه و هه‌می ئەمەریکیان لگه‌ل شۆره‌شا ئەمەریکی نه‌بوون، چونکوه‌هنده‌ک ژ وان گه‌له‌ک ژ موالیینین بریتانی بوون، کوان موالیینان چه‌ندین خۆبه‌خش پیشکیش کرن کوشه‌ر دژی (کوماجر، ۱۹۷۵، ص ۱۱۴)، لای بریتانی و هه‌فکاریا وان دگه‌لی و پیشکیشکنا زانیاریان بوو، و گه‌له‌ک ژ خودان

نفووذ و ژ مه زین کارین بازرگانی د ناقبه را واندا هه بوون، چونکو دهاته چاقلیکرن کو ته ئی نیقا ئه مریکیان هه لویسته کی پشته فان بو شه ری هه بوو، و ژۆربه یا هنیدیان بتایبه ت ل باکوور هه قه یمانیان بریتانیا بوون. رهوشا سهخت یا له شکهری ئه مریکی فاکته ری سهره کی بوو د هاندان و لفینا کۆنگرئیی— بو هنارتنا نیره فانین خوه بو ئوروپا ب مهره ما بده سه ته فه ئینانا هاریکاریپن دارایی و له شکهری، و ئه مریکیان زانی کو هه قه یمانا وان یا ب مووعید فه ره نسایه، یا کو چه ز ژ تولیفه کرنی دکر ژ بهر شکه ستنا وی ل هه مبه ر بریتانیا و قه گه راندنا نافه ند و مه قاما خو وه ک هیزه کا نیشنکه ها (نعمه، ۱۹۸۲، ص ۲۲۱)، له وما نیره فانین کۆنگرئیی— ل سهر پارئیی— رۆهنکرن و کرن ژ بهر کو وان ل ویئری ئه گه ر بو سه ره که فتنا قه زییا خوه دیتن، فه ره نسایه هه ست ب ریسوایی و ژده ستدانا کراما خوه دکر وه ک هیزه کا جیهانی و دهوله ته کا مه ده نی، کو چه ز ژ سه ره وه ریا بریتانی نه دکر ل سهر حیسابا وی، و هه ر ده م چا قه ری ده رفه تی بوو بو تولفه کرنی ژ بریتانیا و سح و شکاندنا هیزا وی و قه گه راندنا کراما وی یا نه ته وه بی ل دوو ف شکه ستنا وی د شه ری حه فت سالی دا (۱۷۵۶-۱۷۶۳) ز و خه لاس بوون ژ شه رت و مه رجین په یماننامه یا پارئیی— یین سهخت و دژوار کو سه ره که فتنا بریتانیا سه لماند، و ده ستبه رداربوونا فه ره نسایه ژ حه ره که تا نیشنکه ها.

ژبه رهندي سه ره که فتنا بریتانیا د سرکۆرکرن و بن ده ستکرنا شۆره شا ئه مریکی دا، دی ئی چه ندي زیده تر ل سهر هیز و نفوودا بریتانیا ل جیهانی که ت و دی بازرگانی ئه مریکی مه زن که ت، و ئه ف چه نده دی رهوشا فه ره نسایه حه مه ت که ت د قه گه راندنا به ایی خوی کو ژ ده ست دابوو پشقی په یماننامه یا پارئیی— ۱۷۶۳ ز، ده می کو دهاته چا قه ریکرن کو سه ره که فتنا سه ره به خویا ئه مریکی ب پشته فانیا فه ره نسایه دی بیته ئه گه ری په یدابوونا کۆمارییه کا لاواز و مسوگه رکرا وی چه ندي بریتانیا هیئرش نه به ت سهر جه زیرین هندستانا رۆژئا فا یین فه ره نسی— یین خوه دان به ا و قه درئ ئابووری، هه ر وه سا دی قازانجین بازرگانی ژ رییا مامه له یا بازرگانی د ناقبه را فه ره نسایه و ئه مریکا دا ب ده سه ته هینیت (یحی، ۲۰۱۸، ص ۱۴۵)، و ب فی شیوه ی هه ر تال دیت تشقی خوه یی وندا د ناقبه را خو دا، ئه مریکیان چه ز ژ که سه کی دکر کو پشته فانیا هیزا وان یا له شکهری بکه ت و هه فسه نگیی د شه ری دا ل هه مبه ر بریتانیا بده سه ته بینیت و پشته فانیا سه ره به خویا وان یا نافده وله تی بکه ت، و فه ره نسایه دی د فی شه ری دا ئه وه دیت کو چه ز و رۆحا تولفه کرنی ژ بریتانیا رازی بکه ت، له وما هه می هه ول و شیانین فه ره نسایه د ئاراسه ته کرنا لی دانه کا نه راسه ته وخو بو بریتانیا هاته ب کارئینان، ژ رییا پشته فانیکرنا به رده و امیا شه ری ئه مریکی و ب هه می ریکان، هه ر وه سا فه ره نسایه ده ست ژ داخوواز و ئیعه ده عا قه گه راندنا که نه دا به ردایی، وه ک به شه ک ژ چه ز و خوه شبا وه ریا ئه مریکیان ل سهر نیا و قه ستین خیرخواز (عمر، ۱۹۹۲، ص ۲۹۰)، بوو فه رنسیان

روون بوکوئه مریکیان پیدفی ب زیده تر ژ وی چهندي هه بوو، چونکو ب زور پیدفی ب هاریکاریه کا دهرياي بوون کو دهره فته تی بو وان ره خست کو دژی هیژین بریتانی ب سه ركه فن ب ریکا تیهه لکرنه وان ژ دهرياي، و پیدفی ب هیژین عهردی بوون بو پشته فانیکرنه له شکه ری وان یی نیزامی کو بشیت روو برووی له شکه ری بریتانی بیت، چونکوئه مریکیا نه شیا بوو سنوره کی بو شهري دانیت یان شهري بو بهر ژه وهندییا خو بهت، لیدفی وی چهندي بوو هاریکاریا فره نسی ب وی شیوه یی بیت کو لگهل بارودوخین ئه مریکی و بهر ژه وهندیین وان یین تایهت بگونجیت (راشده، ص ۳۱۵)، له شکه ری ئه مریکی تووشی چهندين شکه ستین مهزن بوو دهه یاما چهندين مهها یین ئیکی پشی راگه هاندنا سه ربخوه یی.

ژفان شکه ستنان یائیکی ل نیویۆرک بوول هه یاما ئه یلول ۱۷۷۶ز، کو ژنه رال واشنتونی وه کی ئیکه م ئارمانجا شهري یا بریتانیا هژمارت، ژ بهر گرنگیا وی ژ رووی دابینکرنه هاریکاریین سه ربازی بو به هیژکرنه هیژین بریتانی ل ویی، و ژ بهر گرنگیا وی یا ستراتیجی کو ویلایه تین باکوور دگهل ویلایه تین باشوور گریدیاه و کونترۆلکرنه وی گورزه که بو شوره شا ئه مریکی (السید، ۲۰۰۶، ص ۱۴۹)، ههروه سا جورج واشنتون، سه رکرده یی گشتی یی هیژین ئه مریکی، شکه ستنه کا دی ل سه ر دهستی ئینگلیزان ل براندی وهی ل دهستییکا سالا ۱۷۷۷ز دیت، و گرنگترین ئه نجامین وی دهسته سه رکرنا فیلا دلفیا ژ ئالیی ئینگلیزان فه و به لاقبوونا هیژین واشنتونی بوو، به لی ب زووی ئه مریکی لگهل سه ربازین بریتانی ل باکوور به رف شهري چوون و دووماهی بریتانیا شکه ستن د ناف شهري (ساراتوگا) یی سالا ۱۷۷۷ز دا، ئه ف شهري وه کی خاله کا هه ساس د جهنگ سه ربخوه یی یا ئه مریکی دهیت هژمارتن، به لکو نیشانه بوول سه ر چاره نفیسا ئه مریکیا و پیداگریا وان ل سه ر سه ربخوه یی ژ رهخی هندي کو هیژین وان فیی یا باش نه بووون و ژ که مبوونا پیدفیان د نالاندن، و ههروه سا هاندانه ک بوو بو وه لاتین ئه ورووی یین دژی بریتانیا کو ژ بلی ویلایه تین ئه مریکی د شهري دا به شار بن، ئه نجامی سه رکه فتنه ساراتوگا ئه نجامه کا مهزن بوو و ئه وژی چوونا فره نساد شهري دا ژ بلی شوره شگیران ب جدی، ژ بهر کو په یمانه کا هه فیه یمانیا فره نسی و ئه مریکی دژی بریتانیا ل سالا ۱۷۷۸ی هاته گریدان ول سه ر دانپیدانی هاته ریکخستن (جولیان، ۱۹۷۰، ص ۱۱۱)، ل خه باتا ئه مریکی دا ول سه ر ئالوگۆرا شهري ل دژی ئینگلته را و پیشکی شکرنا هاریکاریا سه ربازی یا پیدفی بو ویلایه تین ئیکگرتی یین ئه مریکی هه تا سه رکه فتنه داوی بهیته بده ستفه ئینان، و ده می خوه ده ست ب ئۆپه راسیۆنین دهرياي یین فره نسی — کرن دژی که شتین بریتانی، و ل سالا ۱۷۷۹ سپانیا ب فره نساه چوو و ده ست ب شهري کر دگهل شوره شگیران ب

هيفيا فه گهراندنا فلوريدا يا كو ئينگلته را ئی ستاندى بوول ساللا ۱۷۶۳، پاش هولهنند
ژی چوو دگهل وان و دهست ب شهري کرکو دگهل ئەمريکيان .

هیزين ئەمريکی کو ئۆپه راسيۆنين خوه دا يين کو سهريازی ب فی پشته
قانيما مه زن دژی کو هیزين بریتانی ب سه وکاتيا قه هره مان
کورنواليس (حسن، ۲۰۰۴، ص ۱۳۰)، ژ ساللا ۱۷۷۹ ههتا ساللا ۱۷۸۱، فی قه هره مانی
هندهک سه رکه فتن ل سه ر شۆره شگيران بدهستفه ئينان و هندهک ده فره يين گرنک
ژی ستانندن، لی ئەو تووشی کيمبوونا مه ترسي دار يا پيدفيان بوو، و سه رکه فتنين وی
دهست ب فه گوهاستنی کرن بو شکه ستنی پشتی کو چه ندين هیزين خوه ژ دهست
دان و فه کيشا بهر ب که نارا (یۆرک تاوان) (شلبی، ۱۹۹۸، ص ۸۲) و چافه رتييا
که هشتنا پيدفيين ئينگیزی ژ ريکا دهريايی، لی ده می خوه هیزين واشنتون و
هه فیه يمانين وی يين فره نسی— کو مبوون و یۆرک تاوان گه مارودان، و ئۆپه راسيۆنا
دهريايی يا فره نسی— نه هیللا ئينگيزان ب ريکا دهريايی رهفن، و فی شهري شۆره شا داوی
بوو کو ئاگر هاته بهردان دهو روبه ری هیزين ئينگیزی ل گوی و دهريايی، و چ رتييا ره فينی
نه ديتن ژ دهستفه دانی ل ۱۹ تشرينا ئيکی ۱۷۸۱ ز و ئاشکه راکرنا بيدهسه لاتيا خوه ل
سه ر بهرده وامبوونا د شهري (الشيخ، ۲۰۰۶، ص ۴۳ وبعدها)، و ل فيري جفاتا وهزي رين
بریتانی ديت کو فه گهراندنا بریتانيا بو نيشينگه هين ئەمريکی ژ ريکا شهري ژ کارين
بیمروفن، و هيفيا ته نه ها مای بو پاراستنا هه ر پیکفه گريدانیه کا فره می دگهل ب
ره زامه ندييشينگه هين ل سه ر داخو ازين کونگريسی— و ره زامه ندي ل سه ر چوونی د
ريککه فتنه کی دگهل نيشينگه هين شۆره شگير، لی ريککه فتنه کا دهنک و باس بوو،
چونکی لۆرد نورس سه رۆک وهزي رين بریتانيا نه نجامين راسته قينه يين شهري يۆرکتاوان
تيگه هشت، لهو ژي ب زماني خوه گوت: "ئه ی خودی، هه موو تشته ک ب داوی
هات" (النعمی، ۱۹۹۷، ص ۸۲)، ژ ره خه کی بابته تيفه بو جهنگا سه ربخوه يی يا
ئه مريکی، مه ره ديتنا شه رين ساراتوگا و یۆرک تاوان سه رکه فتنه کا ئەمريکی نينه ب قه د
شکه ستنه کا بریتانی، چونکو هيژا بریتانی پشتی جهنگا هفت سالان د ده می پازده
سالي ن پشتی وی جهنگی دا لاوا تر بوو.

چونکی هندهک وهزي رين نه شيان گه هشتنه حوکمه تی کول ويري دگهل
پاشايی خو رازی بن سه رباری تيگه هشتنا هنده کان ژ وان ژ مه ترسييا دهستپيکرنا
جهنگی، و ههروه سا ريکارين ئابووری يين حوکمه تا لهنده ني گرتبوونه بهر کار تيکرنه کا
مه زن ل سه ر هيژا عه سکهری يا بریتانی و ب تايبه تی هيژا دهريايی يا کو ژ که مبوونا
ته جهيزاتی و بی ريفه بهری و به رتيلی د نالاند، و بو بریتانيا نه يا ئاسانا بوو کو ئەو هژمارا
مه زن يا سه ربازان کو م بکه ت و بو ئەمريکا به ني ريت، چونکو پيدفي بوو کول ده فره رين
دی يين جيهانی پاسه فاني ن گه لهک به ني لیت بو پاراستنا بهر ره وه نديين

بریتانی (خالد، ۱۹۹۰، ص ۸۰)، و سهرباری راگه هاندنا حوکه مه تا ئینگیزی ل سهر ئامادهیی خو بو نه جامدانا دانوستاندنان ل سهر ناشتی دگهل ئهمریکیان، فهره نسا و ئیسپانیا به رده وام بوون ل سهر شه پرکنا ئینگیزان ل عهردی و دهریای هه تا سالا ۱۷۸۰ زی ده وه لسه کا بی مه رهم دا بو ده سته سه رکنا (جه به ل تاریخ) (السید، ۲۰۰۶، ص ۷۸)، و ل ۳ ئیلونا ۱۷۸۳ ز په یماننا ناشتی د نافه را ئینگته را و ویلایه تی ئیگرتی یین ئهمریکا ل پارسی هاته مۆرکرن، و کۆنگریسی ل کانونا دووماهییا ۱۷۸۴ ز په سه ند کړ و ئه ف چه نده تیدا هاته جی به جی کړن، دانپیدانا پاشای بریتانی ب سهر بخوهیی ئهمریکی و دیارکنا سنۆرین ده وله تا نوو ژ ئوقیانوسا نه تله سی بوو روبری میسیسیپی و ژ گولین مه زن بوو فلۆریدا، و ههروه سا هاته بریاردان ل سهر ریدان ب ئازادییا مه له فانی بوو ئهمریکیان ل میسیسیپی و دان حه قین نیچیرکرنی ل که نارین که نه دا، و ههروه سا ره زامه ندی ل سهر وی چه ندی هاته دان کو کۆنگریس ل نه یین تایبه ت راسپیړت بوو زفراندنا وی مۆلکی کو ژ وه لاتیین ئینگیز هاتبوو زه فته کړن یین پشته فانییا ئینگته را کړبوون د ده می شه ری دا (البیاع، ۲۰۱۴، ص ۸۲).

ته وه ری دووی: نه جامین شه ری سهر به خو یا ئهمریکی

نه جامین شوره شا ئهمریکی کاریگه ر بوون ل سهر بریتانیا، چونکی یا دوماهی مه زنترین و پرگه له ترین نیشنگه هیین خوه ژ ده ست دان، و ل نه تله سیا روژئا فا ملله ته کی ئازای نوو ژ ره گه زیین نه وروپی په یدا بوو، ههروه سا نه و قه یدین بازرگانی یین بریتانیا ب سهر وان دا فهرز کربوون ب نیفده وله تی شکاندن، و سیاسه ته کا بازرگانی یا نوو دانا کو پشتبه ستی ب بازرگانی ئازاد دکر، یا کو قازانجکه ری ئیکي ژ فی سیسته می ملله تی نوو بوو، دگهل هندی کو سه رکه فتنه شوره شی ریکلامه ک دابوو بوو بیروباوه رین وی د دیموکراسی و کۆماریه تی و ده سته واژه یین وه کی سهر به خو یی و ئازادی و ولکچوون و مافین مروقی کو ده نگه دانه ک هه بوو ل فهره نسا و جه یین دی، ههروه سا ل بریتانیا سیسته مه کی مه له کی یی ب ده سته له ته کا ده ستووری فه گریدای دروست کر (حسن، ۲۰۰۴، ص ۱۴۵)، و ب رییا نیرینه کا بابه تی بوو هه فیه یمانی دبیین کو وی حه ز و فیانا فهره نسی یا تولیفه کرنی ژ بریتانیا ب ژ ده ستدانا بریتانیا بوو گرنه گترین موسته عمه ره یین خوه تییر کر، لی ب سهر هژمارا شیانین دارایی یین فهره نسی کو ئیفلاس ب سهر دا هات، و ئابوری وی تیک چوو، دگهل هندی کو بیروباوه رین شوره شا ئهمریکی د ئازادی و ویکچوونی دا ده ست ب به لافبوونی کړن ل فهره نسا و عه قلین گه له ک ژ فهره نسیان موخاته ب کړن یین هه ست ب وی یه کی دکر کو حکومه تا وان پشته فانییا بیروباوه رین کۆماری دکه ت و وان ل ولاتی وان سه رکوت

دكهت، هه می ئەفان تشتان له زانندن د راوه ستینا شوره شیا فه ره نسی— یا ۱۷۸۹ ز دا یا کو بانگه وازا مافین مروفی دکر، و بابەتین کو د ره شنقیسا ده ستووری ئەمریکی دا هاتبوون، و ب فی رهنگی شوره شیا ئەمریکی بوو ئەگەرئێ که فتنه مه له کیا فه ره نسی— یا کو پشته فانی لئ کری نه که مه له کیا بریتانی یا کو شهر دگهل کری و ئەفه ئەوه یا فه ره نسا ژ هه فیهیمانی دگهل ویلایه تین ئیکگرتی به هره وه رگرتی (ویلز، ۱۹۵۸، ص ۴۰).

ل ده می کو ویلایه تین ئیکگرتی ژ هه فیهیمانی دگهل فه ره نسا قازانجین گه له که به هره وه رگرتن، ئیکهم ب ده ستفه ئینانا سه ره به خۆیی ژ بریتانیا، و دووه مبه رفره هبوونا جهان ل ده فها ره ژوژنا فایا ئەمریکی و ب ده ستفه ئینانا پارە کئ ژ جهین ماسیگرتی ل نیوفوندا لاندی، ئەف چه نده سه ره به خۆیی مسوگەر کر، و ل دو ماهی ئەمریکا په یوه ندی پاش دگهل ل أوروبا دروست کر و بو جهی هندی ده ستی بریتانیا لده فه ری دا راوه ستاند، چونکی شیا ژلای ده ره کی فه هه قالا دروست بکه ت و پشگری ئەمریکا بکه ن (کوماجر، ۱۹۷۸، ص ۸۲)، هه ره سا راگه هاندا مافین مروفی د ناف خه لکی دا به لاف بوو، ب تایبه ت کو ب سادە پی و د پسته کا کیم دا هزا فه ره نسیان د پروهن دکره فه. ژ لایه کئ دی، تیچوونا شه ری گه له که زیده بوو و گه هشتبوو پتر ژ ملیار و نیفا فه ره نکان، ئەف چه نده بوو ئەگەرئێ زیده بوونا کورته ئینانا دارایی و وه رگرتنا قه ران و تیکچوونا باری ئابووری (شلی، ۱۹۹۸، ص ۱۸۲)، فه ره نسا د شه ری سه ره به خۆیا ئەمریکا دا پتر ژ به ریتانیا و ویلایه تین به کگرتی زیان دیت، و ژ سیاسه تا هه فیهیمانی تخی ئەو تشت ده ستکه فت پی د به رژه وه ندی لایه ن دی دا بووی، ئەف چه نده ب پروه نی د په یوه ندی د نافه را به ریتانیا و ویلایه تین به کگرتی دا دیار دبیت، کو هه تا نوکه ژی د بریارین سیاسی و به رژه وه ندی ئابووری و ستراتژی دا ب ئیک فه گرتداینه (خالد، ۱۹۹۰، ص ۱۸۲)، زیده باری فی چه ندی دوو ئاراسه ته ل ئەمریکا په یدا بوون؛ ئیکهم: پی ده اته گوژن کوماری، ئەوان دخواست هه ر ویلایه ته که خودان سه ره ره بیا خۆ بیت و سه ره به خۆیا خۆ پارێزیت، و جه خت ل سه ره یه کسانیا ته مام د نافه را هه می ویلایه تان دا دکر، سه ره رای جوداهیا وان د سه ره وه ت و ژمارا ئاکنجیان دا، ئاراسه تی دوویه م: یین کو پاشان ب فیدرالیست یان ئیکه تیخواز هاتینه نیاسین، هه رچه نده دخواست ویلایه ت سه ره به خۆیا نافخۆی هه بیت، به لی وه سا ددیتن کو تخی ب ریکا حکومه ته کا نافه ندی یا ب هیژ دشین پیگه هه کئ گرنگ د جیهانی دا بوو خو مسوگەر بکه ن (الشیخ، ۲۰۰۶، ص ۱۴۵)، ده می شه ری دا، ئاراسه تی کوماری پی زال بوو، ئەو کونگری سه ره به خۆی راگه هاندى، کار بوو ئاماده کرنا ده ستووره کئ هه فپشک کر و هنده که مادده یین ئیکه تی ل سالا ۱۷۷۸ ز دانا، کول سالا ۱۷۸۱ ز ب دووماهی هات و هه می ل سه ر رازی بوون.

ب ئىچەندى، ئىكەتتەيە كا ھەمىشەيى د ناقبەرا سىزدە ويلايەتتەن ئەمىرىكايا
باكوور دا ب نائى "ويلايەتتەن يەكگرتى يىن ئەمىرىكا ئەمىرىكى و ھەر ويلايەتەك ب
سەرۋەرىيا خۇيا تەمام ماىە، بىجگە ژوئ پىشكا سەرۋەرىيى يا كو بو كۆنگرىسى. ھاتىە
سپاردن، كوتى ب كاروبارىن سەريازى و دىلۇماسى فە گرېداى بوو، چ ئامرازىن
دەولەتبوونى نەدانى كورېزل بىريارين وان بېيەتە گرتن، و ھەتتا چ سىستەمەك بىجان و
ماددەيىن ھەفپىشك بوو روو ب روو بوونا و ئەو رىككەفنتىن كو بەرژەوھەندىيا وان تىدا
ھەبوو دەستنىشان نەكرن (عمر، ۱۹۹۲، ص ۱۲۵)، ل سەر ئاستى دەرفە ھۆلەندال
ساللا ۱۷۸۴ ز ئاشتەيە كا جودا دگەل بەرىتانيا ئىمزا كر، كو ب وئ چەندى بازىرگاني و
سەنتەرىن بازىرگاني ل ھندستانى ب دەست ئىنان و نەچار بوو كو دگەل بەرىتانيا
پىشكدارى د بازىرگانييا نىمچە دوورگەيا ملایو بسسنت دا بىكەت، گزنگىيا نىودەولەتى د
ئى شەرى دا دگھورىن پەيوھەندىن ھىزى ل جىھانى و لاوازبوونا كۆنترۆلا ئىنگىزان ل
سەر دەريا و نىشگە ھىن دىار بوو، ژەر كو شەرى سەربەخۇيى ب دوماھى ھاتنا
دەستەلاتا بەرىتانيا ل سەر نىشگە ھىن ئەمىرىكى بوو، ھەرۋەسا لىدانە كا كۆزەك بوو
بو بىرۋكەيا مافى خودايى و ھوكمى تەخا ئەرسىتۋكراتى، و سەر كەفتا پرنسپىن شۆرەشا
ئىنگىزى يا ساللا ۱۶۴۵ ز و شۆرەشا مەزن يا ساللا ۱۶۸۹ ز و بىرۋكەيا گرېبەستا جفاكى و
پرنسپىن دىموكراسى و ئەو فەلسەفەيا كود سەدى ھەژدى دا پەيدا بووى
(البىاع، ۲۰۱۴، ص ۲۱۱)، كۆمارا نوو جەخت ل سەر سىستەمى پەرلەمانى كۆمارى
ئازاد و سەرۋەرىيا گەل و مافى چارەنقىسى. گەلان كر، ھكۆمەتتا نوو ب ئەنجامدانا
ئەزموونا دىموكراسىيى بوو خۇ و ھنارتنا وئ بو دەرفە، بوو ب نموونەيەك بوو ھەر
گەلەك كودى زۆردارىيا مەلەكى و كۆلەيەتتى خەباتى بىكەت، كۆمارىن ويلايەتان ب
شۆيەيەك پلەبند گھورىن بوو ھكۆمەتتەن دىموكراسى ب رىكا لادانا مەرجى مولكدارى
يان مەرجىن دى وەك بىنگەھەك بوو دەنگدانى د ھەلېئارتان د، ھەلېئارتان بوونە ئازاد
وئ مەرج بوو ھەر كەسەك كۆگەھشەتتەتتە ژى ياساي، و ھەلېئارتان فەرمانبەر و
پارنىزگارىن ويلايەتان ژى فەگرتن (السید، ۲۰۰۶، ص ۱۹۳).

ھەندەك ژوان رەخنان كول سەر جەنگ سەربخوھىي دەھىنە گۆتن، شەكەستنا
سىياسەتتا توندوتىژى ل جىھانا نوو، و ب ھىزكرنا تەفگەرا نەتەوھى ل ئىرلندا يە، ئى
جەنگى ل ئەمىرىكا لىتەن ژى بەلاف بوو دژى كونترۆلا ئىسپانى و پورتوگالى ل
وئرى (عبدالھكىم، ۲۰۰۶، ۲۰)، و ژئەنجامىن جەنگ سەربخوھىي، دانانا پىرۋەيەك
دەستوورى ئاشكەرا بوو كو دەستوورى دووماھىي وئ ناسكرى يە ب نائى دەستوورى
۱۷ ئى سىپتەمبەرى يى ساللا ۱۷۸۷ ز، كۆھەتتا نەھال ويلايەتتەن ئىكگرتى ب كار دئىت،
ھەرچەند ھەندەك تەعدىل ل سەر ھاتىنە كرن، ل ساللا ۱۷۸۹ ز، جورج واشىنتون وەكى
ئىكەم سەرۋىكى ويلايەتتەن ئىكگرتى يىن ئەمىرىكا ھاتە ھەلېئارتان، و ئەزموون سەركەفتى

دەركەفت دەمى جورج واشنتۆن دەست ژ حوكمى بەردا ژ خۆفە ل سالا ۱۷۹۷ز پشەتی دوو خولین سەرۆكایەتیی ب دووماهی ئینای بیی کو خۆل سەر فەرز بکەت وەکی دیکتاتور (جمال الدین، ۲۰۰۱، ص ۲۱۰)، و پاشی جۆن ئادەمز مایەنا وی گرت ژ ویلایەتا ماساچوستس د سەرۆكایەتیی دا، و ئەفە کارەکی ئاشکەرا بوو بو دەستووری ئەمریکی (وود، ۲۰۰۶، ص ۶۰)، ژبلی بەرفرەه بوونا ویلایەتین ئیکگرتی یین ئەمریکا پشەتی سەربخوویی، چونکو کۆمەك هۆکار هەبوون کو بوونە سەدەما بەرفرەه بوونا ویلایەتین ئیکگرتی و مەزنبوونا وان، وەکی پیشکەفتنا ریکین داهینانین نوو، ب تایبەتی ریکین فەگوهاستنی و پاشی بیروباوەرین ئازاد و سیاسەتا سەرمایه داری یا پیشنیازی، و پاشی پاراستنا پرنسیپا ئازادی و رینەدان ب دامەزراندنا ناسنەفان، بەلکو ویلایەتین ئیکگرتی مافی دەنگدانێ دا هەر مروفەکی بالغ و عاقل وری دا پارتین سیاسی ب کار و چالاکیین خویین ئاشکەرا رابن، سەرباری وی چەندی کو فی چەندی وەلاتی خستە دەستین کۆمپن حزبی یین گەلەك ریکخستی، دەمی فەحەواندنی ل ئەمریکایی باکوور ل کەناری رووباری میسۆری نزیکي دوو سەد سالان فەکیشا.

ئیکەم ویلایەتا کو پشەتی فی رووباری هاتە دامەزراندن ویلایەتا میسۆری بوو کو ب تەواهی پشەت ب بەلەما ب خاری گریدا بوو و هاتن و چوون ل ریین رووبارین ئەمریکی گەلەك چالاک بوو و بەلاقبوونا دانشتوانی ئەمریکی بو ویلایەتین دەوروبەر گەشە کر ژ بەر وی پیشکەفتنی یی ل بەلاقکرنا توری ریین ئاسین ل دەفەرین ئەمریکی روودا، و هژمارا باژیرین کو زیەتر ژ سەد هەزار کەسان تیدا دژین گەلەك بوو و بەلاف بوون، هەمی ئەف چەندە ژ بەر فی چەندی بوو (بالمەر، ۱۹۷۸، ص ۲۰۰)، هەروپیشچوونی ئامرازین فەگوهاستنی یین کو بووینە ئەگەری چالاکبوونا پرۆسەیا ئالوگۆرا بازرگانی د نەفەرا ویلایەتان دا ژ لایەکی فە و دگەل دەرفە ژ لایەکی دی فە (ابو علیە، ۱۹۸۷، ص ۲۲۵).

ئەنجام

ئەنجامین شوڕەشا سەریەخویا ئەمریکا (۱۷۶۳ - ۱۷۸۳ ز) ب کورتی ئەفین خاری نە:

* سەریەخووبوونا سیاسی: پرگاریبوونا ئەمریکا ژ دەستەلاتا بریتانیا و پاڤژکرنا ئاخا وی ژ داگیرکاریا بیانی.

- * دروستبوونا وهلاته كى نووى: پيكتينانا ويلايه تين ئيگرتى يين ئه مريكا وه ك قهواره يه كى سهر به خو.
- * كاريكه ريا جيھانى: ئه ف شوڤه شه بوو ئه گهرى ب هيژبوونا بزاقين رزگار يخوازى ل وهلاتين دى، وه ك ئيرلندا، و كاريكه رى ل سهر شوڤه شين ئه مريكاى لاتين هه بوو.
- * گورانكاريا د هيزا نيقد هوله تى دا: شوڤه شى دهليفه دا فهره نسا كو تولا خوه ژ برىتانيا فه كهت پشتى شكه ستنا وى د شهرى حهفت سالى دا.
- * شوڤه شا جفاكى و سياسى: ئه فه ته نى شهره كى سهر به خو يى نه بوو، بهلكو شوڤه شه كا جفاكى و سياسى يا مهزن بوو كو گورانكارين پيشه يى ل جيھانى دروستكرن.
- * ئه نجامين ئابوورى: نه هيلانا باجين گران يين برىتاني كو ئيك ژ پالنه رين سهره كى يين شوڤه شى بوون، و كونترولكرنا ژنده رين ئابوورى ژ لاي ئه مريكيان بخو فه.

الملخص

الثورة استقلال الولايات المتحدة الامريكية 1763_1783

عندما بدا الدول الاوربية بالاكتشاف كانت الولايات المتحدة من ضمن مناطق التي اكتشفت من قبل تلك الدول التي بدا بالاكتشاف و الدول الذي لها دور بارزا بالاستعمار العالم الجديد كانت بريطانيا لذلك خضت بريطانيا نفوذها و سيطرت علي معظم تلك المناطق الذي معروف في هذا اليوم بالولايات المتحدة الامريكية، بعد مرور الزمن من الحكم قاموا الشعب الامريكي بالتفكير من التخلص الحكم البريطاني لذلك ظهرت قادة الوطنين والثوار من الداخل ضد الحكم الاوروي و التحقوا عديد من الثوار من ضمن الذين هاجروا من اوروبا لامريكا ضد الحكم الاوروي لاسباب الاقتصادية و السياسية و الظلم علي دول الاوروبية علي تلك المناطق نجحت الثورة و تأثرت علي العالم و الدول الاوروبية خاصة الثورة الفرنسية.

الكلمات المفتاحية: الاستقلال ، الثورة، الولايات المتحدة الامريكية، بريطانيا.

Abstract

The American Revolutionary War (1763_ 1783) : Some new lands were discovered among which was Amrica.The administration of

America was under British rule:therefore the Amrrican people thought about liberating themselves from Britsh control. As revolutionaries the Amricans rose against British author.Likewise the people who had migrated from Erope joined the American revolutionaries against Britan the American Revolution had an impact on both the world and Europe.

Keywords: Independence_ Revolution_United States of America _ Britain

ليستا ژيڊهران :-

- ژيڊهريڻ ب زماني عهري :-

- محمودي ، أحمد خليل ،(٢٠٠٥)، معالم التاريخ الأمريكي الحدث ما المعاصر،،بيروت: دارمواسم للطباعة والسنث.
- جلال يحيى ،(٢٠١٨)، تاريخ أوروبا الحديث والمعاصر، الإسكندرية: دار المعارف، .
- حسن ، ديب على ،(٢٠٠٤)، الولايات المتحدة الأمريكية من الخيمة الى الامبراطورية، دمشق : دار طراس،.
- الشيخ ، رافت غنيمي ،(٢٠٠٦)، أمريكا والعالم في التاريخ الحديث والمعاصر،جيزة: عين للدراسات والبحوث الاجتماعية .
- خالد ، زكي ،(١٩٩٠)، أمريكا ، القاهرة : الهيئة المصرية العامة للكتاب .
- راشد، زينب عصمت ، (١٩٩٨)،تاريخ أوروبا الحديث من مطلع القرن السادس عشر إلى النهاية القرن الثامن عشر ، الإسكندرية: دار المعارف .
- شريف ، سفير حسين ،(٢٠٠١)، الولايات المتحدة من الاستقلال و العزلة حتى الحرب العالمية الثانية ،القاهرة: الهيئة المصرية العامة للكتاب.
- شلبي، شرين سعيد ، (١٩٩٨)،موجز التاريخ الأمريكي ، ، الإسكندرية ، منشأة المعارف .
- هريدي، صلاح احمد ،(٢٠٠٠)، دراسات في التاريخ أمريكا ، ، الإسكندرية ،دار الوفاء.
- البياح، صباح أحمد ، (٢٠١٤)،دراسات في التاريخ الأمريكي،، القاهرة: الهيئة العامة المصرية للكتاب
- عمر ،عبد العزيز عمر ،(١٩٩٢)، دراسات في التاريخ الأمريكي الحديث ، ، الإسكندرية :دار المعرفة الجامعية.
- النعنى ، عبد العزيز سليمان نوار و عبد المجيد ، (١٩٩٧)،تاريخ الولايات المتحدة الحديث، القاهرة: دار النهضة العربية .

- جمال الدين ، عبد العزيز سليمان نوار ومحمود محمد ، (٢٠٠١)، تاريخ الولايات المتحدة الأمريكية من القرن السادس عشر حتى القرن العشرين، القاهرة: دار النهضة العربية.
- أبو علي ، عبد الفتاح حسن ، (١٩٨٧)، تاريخ الأمريكتين والتكوين السياسي للولايات المتحدة الأمريكية ، القاهرة: دار المريخ ، الرياض ، ١٩٨٧.
- فريجي، فرحات زيارة ابراهيم ، (١٩٧٠)، تاريخ الشعب الأمريكي، بيروت: دار بيروت.
- نعمة، فاضل حسين وكاظم هاشم ، (١٩٨٢)التاريخ الأوروبي الحديث ١٨١٥ - ١٩٣٩ ، بغداد: مطبعة وزارة التعليم العالي ،.
- السروجي ، محمد محمود ، (١٩٩٧)، المدخل في تاريخ الولايات المتحدة حتى ١٨٧٧، الجزء الأول، القاهرة : دار الثقافة.
- محمد صالح، محمد ، (١٩٨١)، تاريخ أوروبا من عصر النهضة وحتى الثورة الفرنسية (١٥٠٠-١٧٨٩) بغداد : مطبعة جامعة.
- _ النيرب ، محمد محمود ، (١٩٩٧)، مدخل في التاريخ الولايات المتحدة حتى عام ١٨٧٧، القاهرة : دار الثقافة الجديدة.
- السيد ، محمود ، (٢٠٠٦)، تاريخ أوروبا و الأمريكتين،، الأسكندرية: دار المعارف.
- عبد الحكيم ، منصور ، (٢٠٠٦)، أوباما ولسطان الخوف،، الأسكندرية: دارالمعارف.
- حسين ، نجلة عدنان ، (٢٠٢١)، الاستعمار الاسباني و البرتغالي في الامريكيتين ، بغداد :مطبعة جامعة.
- دسوقي، ناهد إبراهيم ، (١٩٩٧)، دراسات في التاريخ الأمريكي ، الأسكندرية :دار المعرفة.
- زئدهرين ب زمانى اينكليزى وه گيراين بو زمانى عربى :-**
- كوماجر، الان نيفيز و هنري ستيل ، (١٩٩٠)، تاريخ الولايات المتحدة ، ترجمة: محمد بدر الدين خليل، القاهرة: دار المعارف.
- بالمر، روبرت ، (١٩٧٨)، تاريخ العالم الحديث، ترجمه :محمود حسين الأمين، الجزء الأول، موصل: مطبعة جامعية الموصل .
- بيرد، تشارلز ماري ، (١٩٧٢)، تاريخ الولايات المتحدة الأمريكية ، دمشق دار أطلس للنشر والتوزيع.
- وود ، جوردن ، (٢٠٠٦)، الثورة الأمريكية ، عمان : دار الجامعة.
- _ جوليان ، كلود ، (١٩٧٠)، الأمبراطورية الأمريكية ، ترجمة : ناجي ابو خليل ، ، بيروت : دار الحقيقة.
- الماس ، كلود ، (١٩٧٢)، تاريخ الحضارة الأوروبية ، ترجمه : كوايت حبيب،، دمشق: مطبعة وزارة الثقافة.
- ويلز، ه.ج ، (١٩٧٥)، موجز تاريخ العالم، ترجمة:عبد العزيز توفيق، القاهرة : مركز البحوث الانسانية.

